

Achtbaan

Terwijl de laatste restjes lome juliwarmte nog in huis rondhangen, kan de balans opgemaakt worden van weer een roerige energiemaand. De prijs van een vat olie bereikte in juli een voorlopig hoogtepunt met bijna 147 dollar per vat, om vervolgens in zeer korte tijd met meer dan 20 dollar te tuimelen naar de voor dit jaar nog steeds respectabele prijs van rond de 125 dollar.

De beren en stieren hadden ieder zo een eigen verklaring voor de grote prijsschommeling; de ene bank voorspelt een prijs van 100 dollar tegen het einde van dit jaar,

Door
Coby van der
Linde

terwijl de andere rond de 150 dollar uitkomt. De enige conclusie die getrokken kan worden uit de grote verschillen in deze tamelijke kortetermijnvooruitzichten, is dat er met grote zekerheid grote onzekerheid heerst.

Wie het weet, mag het zeggen

De regelmatige zakenkrantlezer wordt heen en weer geslingerd door berichten over het einde van de kredietcrisis en berichten dat we slechts aan het eind van de eerste fase zitten, zonder erbij te vertellen hoeveel fasen er dan nog moeten komen. Duidelijk is dat de VS en de EU tegen een periode van economische malaise aanschurken, maar onduidelijk is hoe diep en hoe lang deze periode zal zijn. Juist deze onduidelijkheid verklaart de ruime verschillen in de voorspellingen van de olieprijs voor het einde van

dit jaar. Valt de economie verder terug, dan zal de terugval in de vraag in de OESO-landen groter worden en wellicht de druk op de prijs weg kunnen nemen. Vooral in de VS bleek de vraag snel en relatief veel te zijn afgenomen in het afgelopen voorjaar. De vraag in het Midden-Oosten en Azië groeit echter nog steeds. Valt de economische teruggang in de OESO-landen toch mee in diepte en duur, dan zal de vraag naar olie ook weer snel aan kunnen trekken. De geringe buffer in productiecapaciteit zal dan de internationale oliemarkt weer parten gaan spelen, want de vooruitzichten op een substantiële verhoging van de productiecapaciteit zijn nog steeds niet goed. Vooralnsnog weet de wereld amper het verlies aan capaciteit in oude velden te compenseren door het in gebruik nemen van nieuwe velden, laat staan dat de capaciteit mee kan groeien met de (gesubsidieerde) vraag. Hoge olieprijsen zijn het gevolg (voor hen die geen gesubsidieerde prijzen genieten).

Pauze

Het maken van een inschatting van de olieprijsontwikkeling in de komende maanden hangt dus in hoge mate af van de economische bedrijvigheid en de mate en duur, dat landen in staat zijn olieprijsen te subsidiëren voor

eindgebruikers. Valt de economische bedrijvigheid tegen in de OESO-landen en valt de prijs als gevolg daarvan verder terug, dan neemt de mogelijkheid toe voor overheden die dat willen en kunnen om de subsidies langer vol te houden. Immers, er moet een kleiner verschil overbrugd worden tussen binnenlandse prijs en wereldmarktprijs. In juni moesten enkele Aziatische overheden omwille van begrotingsproblemen al de subsidies verlagen en werd China onder druk gezet om de vraagstimulering middels energiesubsidies te verminderen.

Valt de economische bedrijvigheid mee en nemen de vraag en prijzen toe, dan kan het vermogen om subsidies vol te houden snel afnemen, zoals enkele landen al mochten ervaren. Of dat ook geldt voor de belangrijkste drijvers achter de vraag naar olie, het Midden-Oosten en China, is echter onzeker. De autoverkopen in China doen vooralnsnog anders vermoeden. Ook in het Midden-Oosten is de vraag naar energie structureel gestegen door de vele investeringen op de golf van de hoge olieprijsen. Het heeft ervoor gezorgd dat de exportcapaciteit van deze olielanden maar weinig is gegroeid. De groei van de vraag naar olie zal pas een pauze kennen als er ook een teruggang in de economische bedrijvigheid in China ontstaat en/of het beëindigen van de vraagstimulering zijn sporen op de groei van de vraag nalaat. Een vertraging van de groei van de exportsector is niet geheel ondenkbaar als de belangrijkste afnemers van de Chinese producten in recessie zouden verkeren en de groei van de Chinese markt een dergelijke terugval onvoldoende kan compenseren.

Maar vooralnsnog tekent China nog voor een economische groei van rond de 10 procent en kunnen de stieren en beren hier nog weinig aanwijzingen vinden voor de ontwikkeling van de olievraag.

Twijfel

De grote onzekerheid over de ontwikkelingen op de internationale oliemarkt wordt ruimschoots overtroffen door de onzekerheid over de ontwikkeling van het internationale economische systeem. De afgebroken onderhandelingen in de Doha-ronde zijn een veeg teken dat het multilaterale systeem in moeilijkheden is. De OESO-landen zijn niet langer bij machte om de regels van het spel op het gebied van handel en financiële markten aan de rest van de wereld op te leggen en de nieuwe spelers zijn niet van plan om de nieuw verworven nationale economische en politieke belangen op te geven voor het goed van het wereldsysteem zonder echte medezeggenschap te verkrijgen. De geringe bereidheid van OESO-landen om de zeggenschap over de multilaterale instituties te delen met de nieuwkomers lijkt op 'incumbent' gedrag, waar de opkomende landen nog weinig geduld voor kunnen opbrengen. Al met al is de onzekerheid over het wel en wee van het internationale economische systeem behoorlijk toegenomen. Het gebrek aan leiderschap als gevolg van deze onzekerheid kan er voor zorgen dat het ritje in de achtbaan voorlopig nog niet is afgelopen. ■

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de *Algemene Energieraad*.